

M. A. Aksit Koleksiyonundan

Tarih

4

Antik Çağdan Milenyuma Doğum Felsefesi *

Ramazan BAYIRLI**

*Eskişehir Özel Acıbadem Hastanesi, Haftalık Salı Sabah Toplantısında sunulmuştur.

**Eskişehir Özel Acıbadem Hastanesi, Kadın Doğum Bölümü

İnsanlar bir süre sonra yaşamlarının sonlanacağını farkındadırlar ve canlılığın, varlığın devamlılığı açısından yeni nesillerin olması konusunda zorunluluk taşırlar. Bunun tarihsel süreç olarak konunun bu makalede irdelendiğini, düşünsel, felsefe boyutu ile incelendiği de gözlenecektir.

S izin algınızın, sosyal, toplumsal ve kültürel açıdan bir etkileşim olduğu gibi, bireysel olarak ta bir özellik ile bakış açısı geliştirmesi beklenilmektedir. Kültürel parametreler ile bakışta, aile, tarihsel ve sosyal kaynaklar, çevre, eğitim, inanışlar, yönetim, bireysel farklılıklar, sanat ve teknolojik olarak yapılanma etkileşim göstermektedir.

Bu makalede, tarihsel olarak etkileşim boyutu sunulmaktadır.

Özet

Antik Çağdan Milenyuma Doğum Felsefesi

Amaç: Evrenin yaratılışından itibaren doğanın kadına verdiği en önemli görevlerden biri insan neslinin devamlılığını sağlamak için doğum görevini yerine getirmektir. Yazılı Tarih süreci olarak bu konuda bir değerlendirme sunulmaktadır.

Dayanaklar/Kaynaklar: Antik çağdan zamanımıza kadar olan sürede, literatür eşliğinde bir bakış yapılmaktadır.

Giriş: Uygarlık tarihinin başlangıcı olan Antik çağda (Dünya tarihinin yazılı başlangıcından Orta çağa kadar geçen dönem) mitolojinin hüküm sürdüğü dönem de kadın doğumu bir coşku olarak görür, doğanın bir parçası olarak görevini sorgulamadan yerine getirirdi. Doğum bir varoluş ile sosyal devamlılık anlamında olduğundan, bir kutsallık ve bir korkulan ama istenilen bir boyut olmuştur.

Genel Yaklaşım: Yazılı metinlerden elde edilen veriler doğrultusunda yorumlar yapılmıştır.

Başlıca boyutlar: Tarih zaman süreci içinde, doğuma bakış felsefesinde, değişim boyutu dikkatlere getirilmiştir.

Yaklaşım: Ne zaman ki insan akli mitolojiye edebiyatı ve matematiği ilave etti bilim denilen sürecin gelişmesi ile doğal (insan eli değmeden gerçekleşen) doğum mekanik bir işlev olarak görülmeye başlandı. Antik çağda coşkulu bir tören olan doğum milenyum çağında korkulan bir savaş haline geldi.

Sonuç: Doğum her zaman bir canlının var oluş için istediği, ancak yaşam boyutu olarak ta korktuğu bir simge olarak, inançlarda, dualarda sıklıkla yer eden bir olgu olmuştur. Ölümünün anne ve bebek olarak yüksek olması başlıca nedenler arasındadır.

Yorum: Tarihte insanlar korktukları boyutları Tanrıçalaştırmış, daha sonra simgeleştirmiş, modern boyutta da bir robotlaşma şekline dönüştürmeye çalışmıştır. Ancak doğum varlığın başlangıcı olarak insanları felsefe açısından düşünelere sevk eden bir durum, olgu, bir kültürel parametredir.

Anahtar Kelimeler: Tarihte Doğum Olgusuna Bakış, tarihte doğum felsefesi

Outline

The Philosophy of Birth; From Antique Age Period to Millennium

AIM: One of the most important duties given by the creation of the universe to the woman is to fulfill the mission of birth in order to ensure the continuity of the human generation. From the historical standpoint, birth is discussed at this Article.

Grounding Aspects: Under the historical evidences, the perspective is evaluated.

Introduction: Birth is the not only the beginning of a newborn, thus, for living organisms meaning a presence, and to being on this Universe.

General Considerations: The perception of birth is evaluated also by philosophical perspectives.

Proceeding: The historical findings are grounding for the discussion.

Notions: The period in which the mythology prevails in the Ancient era (the beginning of the world history to the Middle Ages) The natural process of human development (called "human touch") began to be seen as a mechanical function with the development of the so-called science, which was the period when human beings added mystical mythology literature and mathematics at the same time. A birthday which was a frenetic ceremony in the antiquity became.

Conclusion: Birth is always unknown process for the person, so, first they make Goddess, first Goddess, later on God symbols as human, later on signs are demonstrated, and each culture discriminates some figures and believes for the delivery, who will come and to be the unknown question.

Key Words: From historical standpoint looking the birth, the philosophy of birth,

Giriş

Uygarlık tarihinin başlangıcıyla başlayan başrol oyuncusunun anne olduğu bir hikayedir doğum. Teolojik kurama göre Havva ana ile başlar, evrimsel görüşe göre Homo Habilis (MÖ 800.000-1 000 000 yaşamış yetenekli insandan) milenyum çağına kadar gerçekleşen mucizevi bir sanat eseri (1). Antropoloji Bilimi olarak, Homo sapiens, sapiens türü olarak (insan türü), 170 bin yıl önce ilk olarak, Afrika'da kanıtlarına rastlanıldığı da unutulmamalıdır.

Doğal doğum; kadının kendi iç güdüleri rehberliğinde dışardan müdahale olmadan kadının doğumu aktif olarak gerçekleştirmesidir. Antik çağ ve Orta çağda (MS 500-MS 1453) doğumu kadınlar evrenin onlara verdiği özel, kutsal ve eşsiz bir hediye olarak görüyordu. Bu çağlarda doğum ağrısı mucize bebeğine kavuşması için kadının çok özel bir yeteneği olarak tarif ediliyordu (2).

Antik çağda kadın doğum sürecine direnmiyor ve doğumla savaşıyordu. Kadın ve erkek doğayla çok yakın bir iletişim içinde yaşıyor ve yaşamlarını kozmosun doğal ritminin bir parçası olarak görüyordu. Kadın bedenini antik çağda özgürce kullanırdı. Gün boyunca yürür, günlük işlerinde çömelme pozisyonunu kullanarak kemik pelvisin esnekliğini arttırırdı (3). Sanayi devrimi ile 19. Yüzyılda kadın artık iş hayatının içine sokulmuş saatlerce ayakta kaldığı ve oturduğu kas ve iskelet sistemini gelişmesini sağlayacak efor ve aktivitelerden uzak kalması

kadının pelvis yapısını olumsuz etkiledi. Milenyum çağının teknolojik gelişmeleri ile beraber kadın ve toplum için doğum, ekonomik ve mekanik bir savaş haline gelmiştir (4).

ANTİK ÇAĞDA DOĞUM FELSEFESİ

İnsanlık tarihinin başlangıcı, insanoğlunun ortaya çıkışı 1,500-1,000 yıl öncesinden Batı Roma imparatorluğunun MS 476 çöküşüne kadar olan dönemi kapsar. Doğumla ilgili yazılı belgeleri daha çok Yunan kültüründe bulabildiğimiz için anlatmaya çalışacağımız eserlerin çoğu bilgilerin çoğu Anadolu'nun arkeoloji mirasından alınmıştır (5).

Antik çağda kadınlar hamilelik başlar başlamaz vücudunda kolye ve bileklik olarak kullanılan amuletler (kötülükleri uzaklaştırdığı ve hastalıkları iyileştirdiği inanılan değerli taşlardan yapılmış nazarlık, tılsım) taşırlardı. Bu amuletler çoğu zaman kartal taşı, yeşim ve yakut gibi değerli taşlardan oluşurdu (5). Peki bunlar neyi ifade ederdi?

[Kartal amulet simgesi; yeniden doğuş anlamındadır](#)

Resim 4-01: Kartal amulet yeniden doğuşun simgesi

Yeşim Taşının önemli simgesi; merhamet ve adalettir

Resim 4-02: Yeşim taşı bileklik Tanrıların merhamet ve adaletinin simgesi

Kartal taşı ve şekilli olanlar yeniden doğuşun simgesiydi. Anne doğumla bebekle beraber manevi olarak kötülüklerden arınarak tertemiz doğacağına inanırdı. Yakut amuletin zorluklara karşı mücadele etmeyi ve olumsuzluklara karşı direnme gücünü arttıracığı düşünülürdü. Yeşim amulet ise tanrıların merhamet ve adaletini sevgi amaçlı yönlendirmek için anne adayına takılırdı (6).

Hamilelik ve doğumun kolay geçmesi için Artemis (Bereket Tanrıçası), Eileithya (Yunan mitolojisinde bilinen Ebelik Tanrıçası), Asklepios (Sağlık-Tıp Tanrısı), Hera (Bereket Tanrıçası), Demeter (Bereket Tanrıçası) gibi doğumla ilgili tanrı ve tanrıçalara adaklarını sunarlardı (5).

Her işlev için sorumlu Tanrıçalar tanımlanmıştır

Resim 4-03/04: Yunan Tanrıçaları: a) Artemis, b) Eileithya

Doğum sırasında demonların (kötü ruh) kovulması önemli bir detaydı. Bu demonları kovmak için doğum yapılacak oda kara sakızla ovulur, odanın önünde gürültü yapılır ve sarımsak, soğan odada bulundurularak kötü ruhlar kovulurdu. Düğümlü, bağlı ya da kapalı olan her şeyin doğumu zorlaştırdığına inanılır ve doğum sırasında saçlar, kemer ve göğüs bandının açılması gerektiği önemli bir detay olarak doğumu gerçekleştirecek kişiler tarafından uygulanırdı (5).

Antik çağ felsefecilerinden Aristo annenin beden ve akıl bağlantısının iyi olmasının doğum eyleminde fiziksel ve ruhsal rahat etmesi için önemli olduğunu vurgulamış. Doğum sırasında anne adayının sevdiklerinin yanında olması ve değişik bitki yağları ile bel masajı (zeytin yağı ve gül yağı) yaptırması annenin bu süreci daha huzurlu ve konforlu atlatmasını sağlamıştır (7).

ORTA ÇAĞDA DOĞUM FELSEFESİ

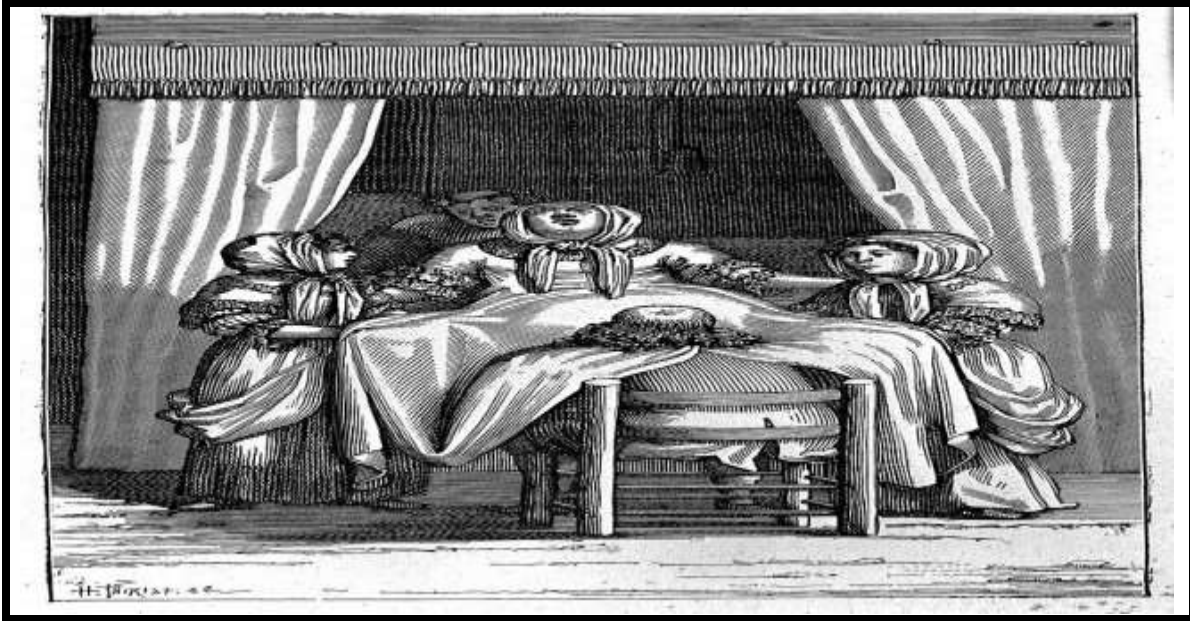
Batı Roma İmparatorunun yıkılışından MS 477 İstanbul'un fethi MS 1453 ve matbaanın keşfine MS 1450 ye kadar olan dönemi kapsar.

Doğum felsefesinin tek tanrılı dinlerin etkisinde kaldığı bir dönemdir. Orta çağda doğum ölümcül bir olaydı ve fakir zengin ayırt etmezdi. Özellikle Hristiyanlar Havva'nın yasak elmayı koparıp Ademe vererek günah işlediğini ve bunun karşılığı olarak da tanrı tarafından cennetten kovulduğuna inanırlardı (8). Doğumdaki ağrının sebebini Tanrının Havva'ya verdiği ceza olarak tarif ederlerdi. Kilise hakimiyetinin arttığı Orta Çağda doğum yapacak kadınlara ilgi azalmış idi. Yasalar kadının gebeliği süresince diğer kişilerden ayrı tutulmasını ve doğum sırasında izole edilmesini sağlamıştır. Doğum süresince doğum yapan kadının yanında bulunan şifacı kadınlar (ebe) kadını sakinleştiriyor ve manevi destek sağlıyordu. Hristiyanlığın yayıldığı Orta Çağ'ın ortalarından sonra tüm doğumla ilgili uygulamalarda şifa verme ile ilgili girişimler papazların ve doktorların eline geçmiştir (2,8).

Salerno tıp okulunda 9. yüzyılda yazılan metinlerde gebelik ve doğumun sorunsuz geçmesi için Aziz Margaret adına dualar edildiği yazılır. Aynı metinlerde doğum sancıları sırasında annenin kalçalarını gül yağı ile ovuşturmak, sirke ve şeker içmek, fildişi ve kartal gübresinden yapılan haplar kullanmanın doğum sürecini rahatlattığına inanılırdı (7).

İngiltere'de Tudor hanedanlığı döneminden günümüze ulaşan yazılı belgelerde İngilizler 1400-1500 yıllarında doğumu şöyle anlatıyordu. Doğum yapılacak odaya erkeğin girmesine izin verilmiyordu. Oda içinde bebek rahimini tekrar yaratmak için oda sıcak, karanlık ve sessiz olmak zorundaydı. Bunu sağlamak için oda da sadece bir pencere açık bırakılır ve diğer pencereler halı ile kapatılırdı. Oda da çarmıhlar ve dini öğeler anneye güç vermek için bulundurulurdu (1, 7, 8).

İngiltere'de Doğum; Orta Çağ

Resim 4-05: Orta çağ İngiltere'sinde doğum (Tudor aile arşivi)

Aziz Margaret; Gebeliğin sorunsuz ve kolay geçmesi için dua edilendir

Resim 4-06: Aziz Margaret

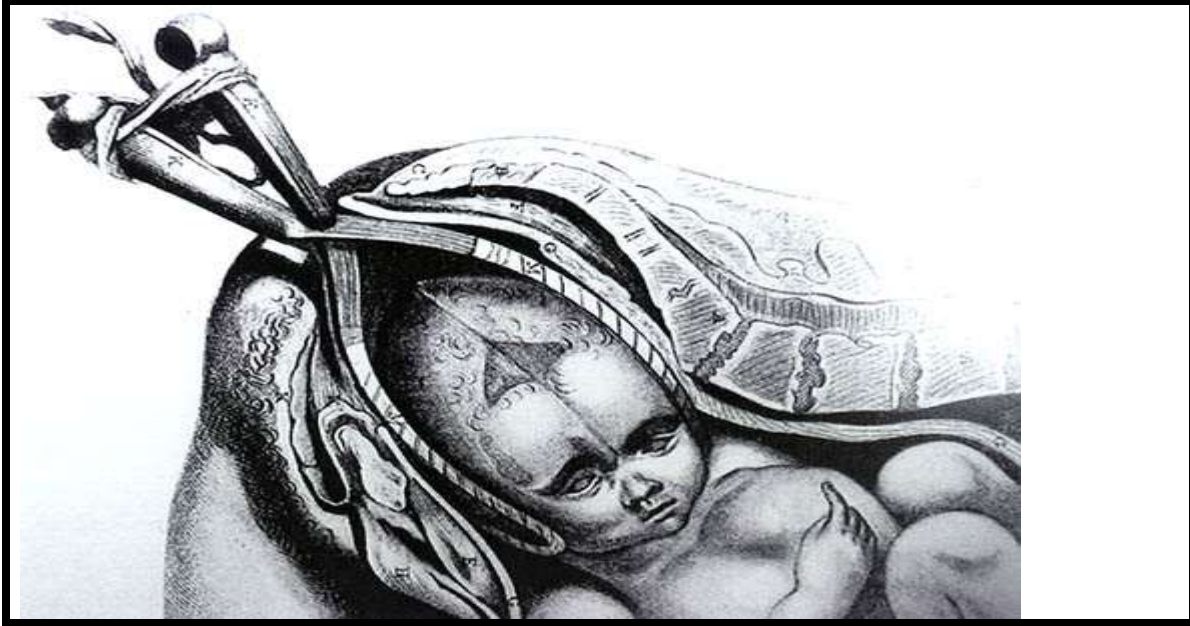
AYDINLANMA ÇAĞI: 17-18. YÜZYIL

Aydınlanma çağı 17-18. Yüzyıl dan sonra başlamıştır. Bu çağda doğuma bakış ağrının giderilmesi ve doğumun fiziksel konforu üzerine odaklanılmış. Uygarlık tarihinin Aydınlanma çağına kadar olan dönemde doğuma bakışı kadın onuru ve bebek kutsallığı üzerine iken tıbbi bilginin artışı ile anne ve hekimlik mesleği arasında artık kapitalist çıkarlar girmeye başlamıştır. Bu döneme kadar doğum yapacak anne ile doğum desteği yapan sağlık destekçileri arasındaki ilişki özgeciliğe ve etiğe dayalıdır (9).

Chamberlen ailesi İngiltere'de 1700-1800 yılları arasında forsepsi geliştirmiş ve yüzyıl süresince demir elleri kullanarak doğum odasına hiçbir sağlık yardımcısını almamışlardır. Böylece doğumda ebeler yerine kadın doğum uzmanlarının yer alması gündeme gelmiştir. Aynı yıllarda Simpson ilk kez kraliçe Victoria'ya kloroform uygulayarak doğum ağrılarını azaltmayı başarmıştır (10). On sekizinci yüzyılın sonunda tıpta sosyolojik yaklaşıma göre artık hastane tıbbi başlamış ve böylece annenin doğum yapma hakkı kendi sosyal çevresi ve kültüründen çıkarılıp hastaneye taşınmıştır. Hastanelerin doğuşuyla beraber annenin doğayla bağlantısı kesilmiş ve hekime bağımlı hale gelmiştir (11).

Tıbbi bilginin artması doğumun kontrolünü anneden hekime taşımıştır. Anne hekime itaat etmezse doğum hakkını kaybedecektir. Özne olan doğum felsefesi hastane tıbbi ile sadece anne ve bebeğin fiziksel bakımına yöneldiği için, nesnel yönelimli bir kozmoloji olarak tanımlanmıştır (12).

Forsepsin kullanılmasını belirten çizim

Resim 4-07: Chamberleyn ailesinin keşfi forseps

ONDOKUZUNCU YÜZYIL DEMOKRASİ, DEVRİMLERİ VE SANAYİ DEVRİMİ ÇAĞI

Bu çağ 1900'lü yılların başlarıdır ve tıbbi bilgi, bilim insanlarının kontrolündedir. Bilim insanları da sanayi devrimiyle ortaya çıkmaya başlayan şirketlerin kontrolü altındadır. Anne sağlık politikalarının hedefinde analiz edilecek maddi bir “şey” dir. Annenin duygusal varlığı tamamen kapsam dışıdır. Annenin kutsallığı kadının elinden doktor, biyolog ve kimyacılar tarafından alındığı için anne ve bebek laboratuvar da saptanabilecek biyolojik ve kimyasal bir süreç olarak görülmeye başlanmıştır (12).

Hummacher ve Hawlett-Packard tarafından ilk elektronik fetal monitör 1968 de devreye girmesi bebek takibindeki anksiyeteyi artırdı sonuç olarak sezaryen sayısı artmaya başladı (13). Ultrasonun anne karnında gelişmekte olan bebeğin incelenmesinde kullanılması ise 1971 yılına rastlar (14). Bu olay tüm dünyada gebelik takiplerinde bir devrim yaratmıştı ama zamanla öyle bir hal aldı ki hekimin fizik muayeneyi unutmaya yol açtı. Hekimler anneye dokunuşu iyice azaldı. Kadın anneliği, doğumu mekanik ve laboratuvar bir sürecin parçası olarak görmeye başladı. Anne sağlığı ve bebek sağlığı ilgili gelişmeler tamamen kâr amacı gütmekteydi (15).

Fetal Monitör

Resim 4-08: Fetal monitör

Obstetrik Ultrason

Resim 4-09: Obstetrik ultrasonografide günümüz 3D-4D cihazlar

YİRMİNCİ YÜZYIL, KÜRESELLEŞME ÇAĞI

Yirminci yüzyılda artık gözetim tıbbı olarak adlandırılan bir döneme adım atıldı. Annenin doğumla ilgili bilgileri tamamen sağlığına yönelik risklere odaklanmakta ve bu risklerden korunma adına gebeliğin ve doğumun tamamını medikaliz etmektedir. Anne gebelik ve doğumla ilgili bilgileri tamamen doğumu bir hastalık olarak gören yönlü tıbbi anketlerden

almaktadır. Doğum anne tarafından sağlığını bozacak henüz gerçekleşmemiş olan ama gerçekleşecek olan potansiyel bir hastalık olarak algılanmaktadır (16).

Son kozmoloji ise yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin annenin algı ve yorumlarını değiştirmesiydi. Gebelik ve doğumla ilgili bilgiye internet üzerinden ulaşılması bilginin farklı bir şekilde yorumlanmasına ve farklı bir yönden de anne ve hekim arasındaki iletişimin niteliğini de değiştirdi. İnternet kullanımının artması “Uzman Anne” olarak adlandırılan yeni bir grup oluşturdu (17).

Milenyumda mücadele eden/savaşçı anne

Resim 4-10: Milenyum savaşçı annesi

ÖZ ELEŞTİRİ

Doğum fizyolojik doğal bir olay mıdır yoksa bir hastalık mıdır? Tıp bilimi anneliği ve doğumu bir hastalık olarak tanımladığı sürece, anne sağlık profesyonellerinin kontrolü altına girecektir. Tıp uzmanlarının anne adaylarını izleme, müdahale etme ve yargılama hakları olacaktır. Kendi belirlediği normlara uymayan anne adaylarını devlet sağlık politikaları ile bu normlara uymaya zorunlu kılacaktır. Uygarlık tarihinin başlangıcından itibaren kadın bulunduğumuz evrenin ve doğanın bir parçası olarak kabul edildi. Birçok kadın için doğum manevi ve ruhsal bir yolculuğun başlangıcıydı. Modern tıp uygulamaları doğumu kadınlara “tıbbi bir sorun” olarak algıladı. Bu yaklaşım milenyum çağı kadının hamileliği ve doğumu tıbbın sağlaması yani medikal gerekçe ile yapılmasına yol açtı.

Sonuç olarak medikal yaklaşım boyutu kadının kendi bedeninin kontrolünü tıp profesyonellerinin eline bırakmasına ve doğumların kendi doğal yaşam ortamlarından hastaneye doğru yönelmesine sebep oldu.

KAYNAKLAR

1. Taciser S. Uygarlık tarihi. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2011.
2. Arm S. Immaculate Deception II. Myth, Magic & Birth. Celestial Arts, California, USA, 1996.
3. Özbek M. (2002). Düünden Bugüne İnsan. İmge Kitabevi Yayınları. Ankara
4. İlhan Oral A. Sosyal Politika. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2016
5. Alanyalı F. Efes'te Kourotrophos Tanrıçaların İzinde. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Eskişehir, 2016
6. Hall J. Değerli Taşlar Kitabı, Alfa yayıncılık, İstanbul, 2013.
7. Rathfisch G. Doğal Doğum Felsefesi, Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul, 2012.
8. Medieval Lives: Birth, Marriage and Death 2013, BBC Scotland.
9. Horton R. Second opinion: Doctors, Diseases and Decisions in Modern Medicine. London: Grant Books
10. Kömürcü N. Gençalp NS. Geçmişten günümüze doğuma yardım. Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 1, 2002
11. White K. An introduction to the Sociology of Health and Illness. London: Sage, 2002.
12. Jewson N. The Disappearance of the Sick Man from Medical Cosmology 1770-1870. Sociology. 10(2), pp: 225-44, 1976.
13. Williams RL, Hawes WE: Cesarean section, fetal monitoring and perinatal mortality in California. Am J Public Health .69:864,1979.
14. Goldberg BB, Obstetrics US imaging: the past 40 years. Radiology. 2000, June 215 (3) 622-9.
15. Renaud M. On the structural Constraints to State Intervention in Health. International Journal of Health Services.1975.5(4), pp: 559-572
16. Armstrong D. The Rise of Surveillance Medicine. The Sociology of Health and Illness Reader. (Ed: S Nettleton and U. Gustafson) Cambridge: Polity Press, pp: 112-118, 2002.
17. Nettleton S. The emergency of e-scaped medicine. Sociology. 38(4), pp: 661-669, 2004.

M. A. Akşit Koleksiyonundan